

Mīlēt nekad nav par vēlu

Laikmeta iezīmes un tikumi

No Elīnas Zālītes lugas Jānis Streičs savai jaunajai filmai paņēmis nosaukumu – Rudens rozēs – un, varbūt, pamatideju: mīlēt nekad nav par vēlu. Jānis Streičs turpina kamervideofilmu ciklu, ko producē Platforma filma (A. Grauba), – pēc latviešu dramaturgu darbiem jau uzņemtajām filmām Ipolīts, Naktssargs un veļas mazgātāja pievienojusies lente Rudens rozēs, kas šajās dienās piedzīvo pirmizrādi kinoteātrī Rīga.

Ja laulātā pāra attiecības gadu gaitā tādas kā pavītušas, uzrodas jaunības draugs. Spriegums – māte, kas vēl ļoti labi izskatās un uzplaukst drauga tuvumā acīm redzami, vai meita. Izskatās, ka Streičam pārgājis neatkarīgās Latvijas pirmo gadu dumpīgums, kad katru viņa filmas sižetu tiešāk vai netiešāk rotāja tāds kā sašutums vai neizpratne par jauno laiku [domāju pirms Repšes ēru] un mežonīgā kapitālisma izpausmēm, kas brīžiem kā īlens līda laukā no filmu mākslinieciskā auduma. Rudens rozēs galvenā loma Romualdam Ancānam, viņa sievu spēlē Akvelīna Līvmane, abu meitu – Maija Doveika, mājkalpotāju – ilggadējā Rīgas kinostudijas darbiniece Imbija Strenga. Draugu un paziņu lomās filmējušies aktieri Baiba Kranāte, Juris Žagars, Ģirts Krūmiņš, Ģirts Ķesteris un Varis Vētra, bet paši savā ampluā filmā piedalās Jūlijs Krūmiņš (kura vasarnīcā filma uzņemta) un Co.

Režisora trīs pēdējie darbi arī pēc gadiem būs atpazīstami kā 21. gadsimta sākuma produkti, kā šodien mēdz dēvēt arī filmas, bet laikmeta iezīmes un tikumi tajos atspoguļojas vienkārši un tieši kā lietu daba. Tā Rudens rozēs profesora atraitne (Imbija Strenga) var mierīgi būt mājkalpotāja Romualda Ancāna atveidotā bijušā sagādnieka ģimenē, bet sarunas par projektu finansēšanu vai norakšanu skatītājs vienkārši laiž gar ausīm tāpat kā laikrakstu ziņas. Taču interesanti, vai pēc gadiem Ģirta Ķestera spēlētā tipa piedāvājums sagatavot dzīvei ģimenes vienīgo atvasi vēl izraisīs tādu sašutumu kā filmā 2004. gadā? Mākslinieciska taurenīša lomā interesanta parādās Streiča jaunatklātā aktrise Baiba Kranāte, kas caur precīzu formu veido plaši izplatītu būtni pie kāda veča sāniem. Padomdevēja Akvelīnas Līvmanes vienā laulībā iestrēgušajai sievai, kas pati lidinās apkārt, pasūcot nektāru te no viena, te – no otra. Bez nosaukuma – viss pārējais filmā, kā personu savstarpējās attiecības, tā to kulises, – ir mūsdienīgs.

Prieks, ka Jānis Streičs un operators Harijs Kukelis kopā ar filmas ansambli ir pilni optimisma un darbīgi, ka spējuši ar nelielu budžetu izveidot šādu viegli smeldzīgu kamerspēli, kurā katrs akmentiņš šķiet esam savā vietā un kā mazas pērlītes uzmirdz mūsu brīnišķīgie aktieri. Filma ir lieliska dāvana Romualdam Ancānam 60. dzimšanas dienā – aktierim, kurš bijis Streičam uzticīgs jau kopš lentes Limuzīns Jāņu nakts krāsā, piešķirot filmām neatkārtojamu latgalisku kolorītu. R. Ancāna atveidotā muzikanta tikšanās uz ceļa ar mazo Boņuku un frāze: "Skatos, cilvēks nāk!" filmā Cilvēka bērns jau kļuvusi par kino hrestomātiju.